

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER

p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

Xalqaro ilmiy jurnal

2026 №1
(10)

SAMARQAND – 2026

p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

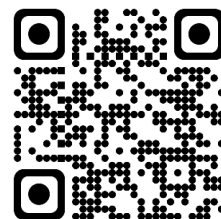
“TURKOLOGICAL RESEARCH” INTERNATIONAL SCIENTIFIC
JOURNAL

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Jurnal rasmiy sayti: <https://turkologiya.samdu.uz/>

SAMARQAND – 2026

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Bosh muharrir:	Bosh muharrir o‘rinbosari:
Juliboy ELTAZAROV <i>f.f.d., professor (O‘zbekiston)</i>	Roxila RUZMANOVA <i>f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)</i>
TAHRIRIYAT KENGASHI:	
<p>Rustam XALMURADOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti rektori (O‘zbekiston);</p> <p>Hakim XUSHVAQTOV – f.m.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston);</p> <p>Akmal AHATOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti xalqaro hamkorlik bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston);</p> <p>Muslihiddin MUHIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Ibodulla MIRZAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Shuhrat SIROJIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Suyun KARIMOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Murodqosim ABDIYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Azamat PARDAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Musa YULDASHEV – f.f.n., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Dilfuza DJURAKULOVA – t.f.n., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Aftondil ERKINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Qosimjon SODIQOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Muhabbat QURBONOVA – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p>	<p>Ali AKAR – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Abduselam ARVAS – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Funda TOPRAK – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Musa Shamil YUKSEL – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Temur KOJAO‘G‘LI – f.f.d., professor (AQSH);</p> <p>Hayrunnisa ALAN – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Varis CHAKAN – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Elchin IBROHIMOV – f.f.d., professor (Ozarbayjon);</p> <p>Emrah YILMAZ – Phd, dotsent (Turkiya);</p> <p>Foziljon SHUKUROV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Dilshod XURSANOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Shahnoza XUSHMURODOVA – DSc, professor (O‘zbekiston);</p> <p>Dinara ISLAMOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Feruza JUMANIYAZOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Istoda RASULOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Dilorom MUMINOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Zarifa XUSANOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Ahmadjon MAVLONOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Ilyos JO‘RAYEV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Ibodullo ZUBAYDULLAYEV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Bahora YUNUSOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Feruza MANUKYAN – Phd (O‘zbekiston);</p> <p>Mas’ul muharrir: PhD, dotsent Zokir BAYNAZAROV (O‘zbekiston);</p> <p>Texnik xodim: Raxmatulla SHOKIROV (O‘zbekiston).</p>

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Главный редактор:	Заместитель главного редактора:
Жулибой ЭЛТАЗАРОВ <i>д.ф.н., профессор (Узбекистан)</i>	Рохила РУЗМАНОВА <i>к.ф.н., доцент (Узбекистан)</i>

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

<p>Рустам ХАЛМУРАДОВ – д.т.н., профессор, ректор Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);</p> <p>Хаким ХУШВАКТОВ – д.ф.м.н., профессор, проректор по научной работе и инновациям Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);</p> <p>Акмал АХАТОВ – д.т.н., профессор, проректор по международному сотрудничеству Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);</p> <p>Муслихиддин МУХИДДИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Ибодулла МИРЗАЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Шухрат СИРОЖИДДИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Суюн КАРИМОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Муродкасым АБДИЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Азамат ПАРДАЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Муса ЮЛДАШЕВ – к.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Дилфуза ДЖУРАКУЛОВА – к.и.н., доцент (Узбекистан);</p> <p>Афтондил ЭРКИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Касимжон СОДИКОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Мухаббат КУРБАНОВА – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Али АКАР – д.ф.н., профессор (Турция);</p>	<p>Абдуселам АРВАС – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Фунда ТОПРАК – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Муса Шамиль ЮКСЕЛЬ – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Темур КОДЖАОГЛУ – д.ф.н., профессор (США);</p> <p>Хайрунниса АЛАН – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Варис ЧАКАН – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Эльчин ИБРАГИМОВ – д.ф.н., профессор (Азербайджан).</p> <p>Эмрах ЙИЛМАЗ – PhD, доцент (Турция);</p> <p>Фозилжон ШУКУРОВ – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Дилшод ХУРСАНОВ – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Шахноза ХУШМУРОДОВА – DSc, профессор (Узбекистан);</p> <p>Динара ИСЛАМОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Феруза ДЖУМАНИЯЗОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Истода РАСУЛОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Дилором МУМИНОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Зарифа ХУСАНОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Ахмаджон МАВЛОНОВ – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Илёс ЖУРАЕВ – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Иболулло ЗУБАЙДУЛЛАЕВ – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Бахора ЮНУСОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Феруза МАНУКЯН – Phd (Узбекистан);</p> <p>Ответственный редактор: PhD, доцент Зокир БАЙНАЗАРОВ (Узбекистан)</p> <p>Технический персонал: Рахматулла ШОКИРОВ (Узбекистан)</p>
--	--

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMİY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ”

Chief Editor:/ Deputy Chief Editor:

Baş Editör:/ Baş Editör Yardımcısı:

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Uzbekistan)
Ass. Prof. Dr. Rokhila RUZMANOVA (Uzbekistan)

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Özbekistan)
Doç. Dr. Rohila RUZMANOVA (Özbekistan)

EDITORIAL TEAM:/ BİLİM KURULU:

Prof. Dr. Rustam KHALMURADOV – Rector of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);
Prof. Dr. Hakim KHUSHVAKTOV – Vice-Rector for Research and Innovation, Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);
Prof. Dr. Akmal AKHATOV – Vice-Rector for International Cooperation of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);
Prof. Dr. Muslihiddin MUKHIDDINOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Ibodulla MIRZAEV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Shukhrat SIROJIDDINOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Suyun KARIMOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Murodkasim ABDIEV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Azamat PARDAEV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Musa YULDASHEV (Uzbekistan);
Ass. Prof. Dr. Dilfuza DJURAKULOVA (Uzbekistan);
Prof. Dr. Aftondil ERKINOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Kasimjon SODIKOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Uzbekistan);
Prof. Dr. Ali AKAR (Turkey);
Prof. Dr. Abduselam ARVAS (Turkey);
Prof. Dr. Funda TOPRAK (Turkey);
Prof. Dr. Musa Shamil YUKSEL (Turkey);
Prof. Dr. Temur KOJA OGLU (USA);
Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Turkey);
Prof. Dr. Varis CHAKAN (Turkey);
Prof. Dr. Elchin IBRAHIMOV (Azerbaijan);
Ass. Prof. PhD. Emrah YILMAZ (Turkey);
Ass. Prof. PhD. Foziljon SHUKUROV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Dilshod KHURSANOV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Shakhnoza KHUSHMURODOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Dinara ISLAMOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Feruza JUMANIYAZOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Istoda RASULOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Dilorom MUMINOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Zarifa KHUSANOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Akhmadjon MAVLONOV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Ilyos JURAYEV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Ibodullo ZUBAYDULLAYEV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Bakhora YUNUSOVA (Uzbekistan);
PhD. Feruza MANUKYAN (Uzbekistan);
Managing editor: *Ass. Prof. PhD. Zokir BAYNAZAROV* (Uzbekistan)
Technical staff: *Rakhmatulla SHOKIROV* (Uzbekistan)

Prof. Dr. Rustam HALMURADOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Rektörü (Özbekistan);
Prof. Dr. Hakim HUŞVAKTOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Araştırma ve İnovasyondan Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);
Prof. Dr. Akmal AHATOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Uluslararası İşbirliğinden Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);
Prof. Dr. Muslihiddin MUHİDDİNÖV (Özbekistan);
Prof. Dr. İbodulla MİRZAYEV (Özbekistan);
Prof. Dr. Şuhrat SİROCİDDİNÖV (Özbekistan);
Prof. Dr. Suyun KARİMOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Murodkasım ABDİYEY (Özbekistan);
Prof. Dr. Azamat PARDAYEV (Özbekistan);
Prof. Dr. Musa YULDAŞEV (Özbekistan);
Doç. Dr. Dilfuza CURAKULOVA (Özbekistan);
Prof. Dr. Aftondil ERKİNOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Kasimcon SODİKOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Özbekistan);
Prof. Dr. Ali AKAR (Türkiye);
Prof. Dr. Abdusalem ARVAS (Türkiye);
Prof. Dr. Funda TOPRAK (Türkiye);
Prof. Dr. Musa Şamil YÜKSEL (Türkiye);
Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU (ABD);
Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Türkiye);
Prof. Dr. Varis ÇAKAN (Türkiye);
Prof. Dr. Elçin İBRAHİMOV (Azerbaycan);
Doç. Dr. Emrah YILMAZ (Türkiye);
Doç. Dr. Fozilcon ŞUKUROV (Özbekistan);
Doç. Dr. Dilşod HURSAVOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Şahnoza HUŞMURODOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Dinara İSLAMOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Feruza CUMANIYAZOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Istoda RASULOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Dilorom MUMİNOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Zarifa HUSANOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Ahmadjon MAVLONOV (Özbekistan);
Doç. Dr. Ilyos JÖRAYEV (Özbekistan);
Doç. Dr. Ibodullo ZUBAYDULLAYEV (Özbekistan);
Doç. Dr. Bahora YUNUSOVA (Özbekistan);
Dr. Feruza MANUKYAN (Özbekistan);
Sorumlu Editör: *Doç., Dr. Zokir BAYNAZAROV* (Özbekistan)
Teknik Personel: *Rahmatullah ŞOKİROV* (Özbekistan)

MUNDARIJA | CONTENT | İÇERİK | СОДЕРЖАНИЕ
BOKU QURULTOYINING 100 YILLIGI

Inomjon AZIMOV	
I-Turkologiya qurultoyida yozuv masalasi.....	8
МАРАЗЫКОВ Турусбек Сейдакматович	
Бир тутумдуу жөнөкөй сүйлөмдөрдү классификациялоодо айрым бир маселелер.....	17
Elçin İBRAHİMOV	
Birinci Türkoloji qurultayda əlifba müzakirələri	27
Jo'ra Ochilovich XUDOYBERDIYEV	
Rossiyada turkologiya qurultoyini chaqirishga qilingan harakatlar	48
Emrah YILMAZ	
Türkiye'de Türkoloji'nin tarihsel seyri ve akademik inşası.....	62
Hezretgulı DURDIYEV, Kasım GAYİPOV	
Latin alfabesine geçiş sürecinde Birinci Türkoloji Kurultayı'nın stratejik rolü.....	82
TURKOLOG OLIMLAR HAYOTI	
ЮЛДАШЕВ Мусо Мухаммадиевич, ЮЛДАШЕВА Дильшода Мусаевна	
Игорь Валентинович Кормушин и его вклад в развитие тюркологии: исследовательское, организационное и международное измерения.....	90
TURKIY TILLAR VA TILSHUNOSLIKKA OID TADQIQOTLAR	
Игорь Валентинович КОРМУШИН	
О некоторых особенностях данных Махмуда Кашгари по тюркским диалектам XI в.	100
СДОБНИКОВ Вадим Витальевич	
Основные подходы к переводу священного корана на узбекский и русский языки	107
ЗУБАЙДУЛЛАЕВ Ибодулло Амриллоевич	
Роль тюркских языков как посредников в заимствовании исламской религиозной лексики в русский язык: исторический и лингвокультурологический аспекты.....	116
Narbibiş ŞAMMAÏEWA	
Frazeologik birlikleriñ sözlükde yerleşdirilişi.....	123
XOLMANOVA Zulxumor Turdiyevna	
Turkiy tillardagi lug'aviy birliklarning milliy tafakkurni aks ettirish va ma'lumot berish funksiyasi.....	130
MAVLONOV Axmadjon Xoshimovich	
Qipchoq shevasi leksikasining tarkibiy-mazmuniy tahlili.....	137
Nuriddin Abdumannonovich ALTINBOYEV	
Turk maqollarida zoonimlarning lingvomadaniy talqini: oila konsepti doirasida.....	148
Shakhnoza KHUSHMURODOVA	
The social nature of language and its role in shaping identity	156
XUSANOVA Gulasal Shuhratjon qizi	
Turli millat o'yinlari nomlarining etimologik tahlili	161
ADABIY ALOQALAR, QIYOSIY TILSHUNOSLIK VA ADABIYOTSHUNOSLIK	
SALOHİY Dilorom Isomiddin qizi	
“Boburnoma”da ayollar timsollari tadqiqi	167
Ekrem Çulfa	
21. yüzyılın Psikososyal ve pedagojik krizlerine karşı bir panzehir: Ali Şir Nevâî'nin “insan-ı kâmil” paradigması	178
Akram Haydarovich TOSHPO'LATOV	
Metamorfoza hodisasining badiiy-falsafiy ahamiyati	188
Foziljon SHUKUROV	
Isomiy Samarqandiyning “Futuh us-salotin” asarida Nizomiy dostonchilik an'alariga ergashish.....	197
MUXITDINOVA Badiya Muslihiddinovna, AXMEDOVA Baxtigul Xaitmurot qizi	
“Alpomish” dostoni va “Kitobi Dada Qo'rqut” asarida farzandsizlik motivi	205
ЮСУПОВА Шохсанам Мирзали кизи	
Прагматический анализ табуированных единиц в художественном тексте и методика интерпретации в полиэтнической аудитории.....	210
TURKIY XALQLAR TARIXI	
Zhalgas AYT MURATOV, Janilsin AYT MURATOVA	
İlk Karakalpak oyuncusu ve sanat emekçisi.....	217
DAVRONOV Xolbek Zokir o'g'li	
XVI asr ikkinchi yarmida Usmonli – Buxoro diplomatiyasi va unda Eron omili	225
Shoira HAMDAMOVA	
Samarqand viloyatida vaqf mulklarining boshqaruvi: Maxdumi Xorazmiy madrasasi vaqfnomasi tahlili	232

AZIZ MUSHTARIY!

Jurnalimizning ushbu soni 100 yilligini nishonlayotganimiz Birinchi Boku Turkologiya qurultoyining tarixiy va ilmiy merosi, alifbo munozaralari hamda sohaning akademik shakllanishiga bag'ishlangan teran tadqiqotlarni o'z ichiga oladi. Maqolalarning asosiy mazmunini Mahmud Koshg'ariyning dialektologik ma'lumotlaridan tortib, Qur'oni Karimning o'zbek va rus tillaridagi tarjimalariga doir asosiy yondashuvlargacha, turkiy tillardagi leksik-semantik birliklarning milliy tafakkurni aks ettirish funksiyasidan madaniy o'zlikni shakllantirishdagi lisoniy omillargacha bo'lgan keng ko'lamli mavzular tashkil etadi. Shuningdek, rus tilidagi islomiy terminologiya shakllanishida turkiy tillarning vositachilik roli, maqollardagi zoonimlarning lingvokulturologik tahlili, frazeologik birliklarning leksikografik talqini va badiiy matnlardagi tabu birliklarning pragmatik tahlili kabi o'ziga xos mavzular fanlararo uslubda tadqiq etilgan. Alisher Navoiyning "Komil inson" paradigmasi, "Boburnoma"dagi ayollar timsollari, Alpomish va Qo'rqut ota kitobidagi mushtarak motivlar hamda Nizomiy dostonchilik an'analarining Futuhu's-Salotin asaridagi akslari sinchiklab o'rganilgan. Bundan tashqari, metamorfoza hodisasining falsafiy asoslari, XVI asr Usmonli–Buxoro diplomatiyasi, Samarqanddagi vaqf mulklari boshqaruvi va qoraqalpoq sahna san'atining ilk namoyandalari kabi sotsiomadaniy tadqiqotlar turkologiya sohasiga yangi ufqlarni ochib beradi. Tahrir hay'ati sifatida turkiy dunyoning til, tarix va san'at merosiga nur sochuvchi ushbu boy ilmiy xazinani sizlarga taqdim etayotganimizdan mamnunmiz.

TAHRIRIYAT

DEAR READER!

This issue of our journal brings together in-depth studies focusing on the historical and scientific legacy of the First Turkology Congress in Baku, of which we celebrate the 100th anniversary, along with alphabet discussions and the academic construction of the field. The core axis of the articles ranges from Mahmud al-Kashgari's dialectological data to the fundamental approaches in the translations of the Holy Quran into Uzbek and Russian; and from the function of lexical-semantic units in reflecting national thought in Turkic languages to linguistic factors in the shaping of cultural identity. Within this framework, unique topics such as the intermediary role of Turkic languages in the formation of Islamic terminology in Russian, the linguacultural analysis of zoonyms in proverbs, the lexicographical placement of phraseological units, and the pragmatic analysis of taboo expressions in literary texts have been examined through an interdisciplinary method. Ali Şîr Nevâî's "The Perfect Human" paradigm, female figures in the Baburnama, common motifs in Alpamysh and the Book of Dede Korkut, and the reflections of the Nizami poetic tradition in the work Fütühü's-Selâtin have been meticulously analyzed. Furthermore, sociocultural studies such as the philosophical background of the metamorphosis phenomenon, 16th-century Ottoman–Bukhara diplomacy, the management of waqf properties in Samarkand, and the pioneers of Karakalpak performing arts open new windows for Turkology research. As the Editorial Board, we take great pride in presenting this rich heritage that sheds light on the linguistic, historical, and artistic legacy of the Turkic world.

EDITORIAL BOARD

SEVGİLİ OKUYUCU!

Dergimizin bu sayısı; 100. yılını idrak ettiğimiz Bakü Birinci Türkoloji Kurultayı'nın tarihsel ve bilimsel mirası, alfabe tartışmaları ve sahanın akademik inşası üzerine odaklanan derinlikli çalışmaları bir araya getirmektedir. Yazıların ana eksenini; Mahmut Kaşgarlı'nın diyalektolojik verilerinden Kur'an-ı Kerim'in Özbekçe ve Rusça tercümelerindeki temel yaklaşımlara, Türk lehçelerindeki leksik-semantik birimlerin milli tefekkürü yansıtırma işlevinden kültürel kimliğin şekillenmesindeki dilsel faktörlere kadar geniş bir yelpaze oluşturmaktadır. Bu çerçevede; Türk dillerinin Rusçadaki İslami terminolojinin oluşumundaki aracı rolü, atasözlerindeki zoonimlerin lingvokültürel tahlili, frazeolojik birimlerin leksikografik yerleşimi ve edebî metinlerdeki tabu ifadelerin pragmatik analizi gibi özgün konular disiplinlerarası bir yöntemle incelenmiştir. Ali Şîr Nevâî'nin "İnsan-ı Kâmil" paradigması, Babürnâme'deki kadın timsalleri, Alpamyş ve Kitab-ı Dede Korkut'taki ortak motifler ile Nizâmî destancılık geleneğinin Fütühü's-Selâtin eserindeki akisleri titizlikle irdelenmiştir. Ayrıca metamorfoz hadisesinin felsefi arka planı, XVI. yüzyıl Osmanlı-Buhara diplomasisi, Semerkant'taki vakıf yönetimi ve Karakalpak sahne sanatlarının öncü isimleri gibi sosyokültürel çalışmalar, Türkoloji araştırmalarına yeni pencereler açmaktadır. Yayın Kurulu olarak; Türk dünyasının dil, tarih ve sanat mirasına ışık tutan bu zengin birikimi sizlerle buluşturmanın kıvancını yaşıyoruz.

YAYIN KURULU

УВАЖАЕМЫЙ ЧИТАТЕЛЬ!

В данный номер журнала включены исследования, посвященные историческому и научному наследию Первого Бакинского тюркологического съезда, 100-летие которого мы празднуем в текущем году, дебатам об алфавите и академическому становлению тюркологии. В центре внимания — широкий спектр тем: от диалектологических сведений Махмуда Кашгари до основных подходов к переводам Корана на узбекский и русский языки, от функции отражения национального сознания лексико-семантических единиц в тюркских языках до языковых факторов лультурного самосознания. Кроме того, в междисциплинарном аспекте исследованы такие темы, как посредническая функция тюркских языков в формировании исламской терминологии в русском языке, лингвокультурологический анализ зоонимов в пословицах. В выпуске основательно изучены парадигма «Совершенного человека» Алишера Навои, женские образы «Бабур-наме», общие мотивы в поэме «Алпамыш» и «Книге моего деда Коркута», а также традиции поэмотворчества Низами в произведении «Футух ус-салатин». Философские основы явления метаморфозы, вопросы Османско-Бухарской дипломатии XVI века, вакуфного управления в Самарканде, исследование первых представителей каракалпакского сценического искусства и другие социокультурные исследования открывают новые горизонты в тюркологии. Редакционная коллегия рада представить вам это богатое наследие, освещающее язык, историю и искусство тюркского мира.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

TURKIY TILLARDAGI LUG‘AVIY BIRLIKLARNING MILLIY TAFAKKURNI AKS ETTIRISH VA MA’LUMOT BERISH FUNKSIYASI

XOLMANOVA Zulxumor Turdiyevna,

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili
va adabiyoti universiteti professori, filologiya fanlari doktori
(Toshkent, O‘zbekiston)

 E-mail: zulxumor-uzmu@mail.ru

 ORCID: 0000-0001-6634-5165

 DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19709253>

Annotatsiya

Maqolada turkiy tillardagi lug‘aviy birliklarning milliy tafakkurni aks ettirish hamda axborot uzatishdagi funksional-semantik xususiyatlari tahlil qilingan. Leksema semantikasi doirasida semema va semalar tizimidagi o‘zgarishlar, xususan, semantik torayish va kengayish jarayonlari diaxron va sinxron yondashuv uyg‘unligida izohlangan. Bunday o‘zgarishlar turkiy tillar tabiatiga xos ko‘p ma’nolilik, konnotatsiyaga ko‘ra voqelanishi misollar orqali ko‘rsatib berilgan. Turkiy tillardagi lug‘aviy birliklar faqat nominativ vosita emas, balki xalqning tarixiy xotirasi, madaniy tajribasi va kognitiv modeli mujassam bo‘lgan akkumulyativ birlik sifatida tahlil qilingan. “Devonu lug‘otit turk” hamda “Muhokamat ul-lug‘atayn” dan olingan misollar asosida til va tafakkur o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik nazariy jihatdan dalillangan. Shuningdek, ayrim leksemalarning semantik tahlili orqali til birliklarida milliy dunyoqarash, baholash va konseptualizatsiya mexanizmlari ko‘rsatib berilgan. Til birliklarining axborotni madaniy qarashlarga xos ravishda saqlovchi va uzatuvchi dinamik tizim ekanligi asoslangan.

Kalit so‘zlar: *leksema, semema, nomema, sema, semantika, signifikativ birlik, semasiologiya, konseptosfera, til va tafakkur, lisoniy-madaniy xususiyatlar, denotat, diaxron yondashuv, akkumulyativ vosita.*

ФУНКЦИЯ ОТРАЖЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО МЫШЛЕНИЯ И ПЕРЕДАЧИ ИНФОРМАЦИИ В ЛЕКСИЧЕСКИХ ЕДИНИЦАХ ТЮРКСКИХ ЯЗЫКОВ

ХОЛМАНОВА Зулхумор Турдиевна

профессор, доктор филологических наук

Ташкентский государственный университет

узбекского языка и литературы имени Алишера Навои

(Ташкент, Узбекистан)

Аннотация

В статье анализируются функционально-семантические особенности отражения национального мышления и передачи информации лексических единиц тюркских языков. В рамках семантики лексем рассматриваются изменения в системе семем и сем, в частности процессы семантического сужения и расширения, которые интерпретируются на основе сочетания диахронического и синхронического подходов. Подобные изменения, характерные для тюркских языков, включая полисемию и коннотативную реализацию, проиллюстрированы на примерах. Обосновывается, что лексические единицы тюркских языков выступают не только как номинативные средства, но и как аккумулятивные единицы, в которых воплощены историческая память, культурный опыт и когнитивные модели народа. На основе таких источников, как «Девону луготит турк» и «Мухокамат ул-

лугатайн», теоретически обосновывается неразрывная связь языка и мышления. Кроме того, посредством семантического анализа отдельных лексем показано, каким образом в языковых единицах отражаются механизмы национального мировоззрения, оценки и концептуализации. В результате делается вывод о том, что языковые единицы являются не только средством коммуникации, но и динамической системой хранения и передачи культурной информации.

Ключевые слова: лексема, семема, номема, сема, семантика, сигнификативная единица, семасиология, концептосфера, язык и мышление, лингвокультурные особенности, денотат, диахронический подход, аккумулятивное средство.

THE FUNCTION OF REFLECTING NATIONAL THINKING AND TRANSMITTING INFORMATION IN LEXICAL UNITS OF TURKIC LANGUAGES

Kholmanova Zulxumor Turdievna

Professor, Doctor of Philological Sciences of Tashkent State University of Uzbek Language and Literature named after Alisher Navoi (Tashkent, Uzbekistan)

Abstract

This article analyzes the functional-semantic features of lexical units in Turkic languages in their role in reflecting national thinking and transmitting information. Within the framework of lexeme semantics, changes in the system of sememe and semes—particularly processes of semantic narrowing and expansion—are interpreted through an integrated diachronic and synchronic approach. Such changes, characteristic of Turkic languages, including polysemy and connotative realization, are demonstrated through examples. It is substantiated that lexical units in Turkic languages function not only as nominative means but also as accumulative units embodying the historical memory, cultural experience, and cognitive models of a people. Based on sources such as Muhokamat ul-lug‘atayn and Devonu lug‘otit turk, the intrinsic relationship between language and thinking is theoretically justified. Furthermore, through the semantic analysis of certain lexemes, the article reveals how mechanisms of national worldview, evaluation, and conceptualization are reflected in linguistic units. As a result, language units are interpreted not only as communicative tools but also as dynamic systems that store and transmit intercultural information.

Key words: *lexeme, sememe, nomeme, seme, semantics, significative unit, semasiology, conceptual sphere, language and thinking, linguocultural features, denotation, diachronic approach, accumulative means.*

Kirish

Jahon tilshunosligida semantika eng qadimiy, shu bilan bir qatorda zamonaviy sohalardan biri sifatida taraqqiy topmoqda. Semantikaning umumiy taraqqiyot qonuniyatlari bo‘lganidek, har bir tilning genetik belgilari bilan bog‘liq xususiyatlari ham mavjud. Dunyo ta‘lim tajribasida rus tili semantikasi, koreys tili semantikasi kabi fanlarning kiritilishi ham semantikaning milliy tafakkur bilan uyg‘unligini asoslaydi.

Leksema semantikasida tilning tabiiy taraqqiyotiga xos ichki omillar bilan bir qatorda milliy qadriyatlar, xalqning madaniy takomili, turmush tarzi bilan bog‘liq ekstralingvistik omillar o‘z ifodasini topadi. Leksik birliklar semantikasida muayyan o‘zgarishlar kuzatiladi, ayrim semalar iste‘moldan chiqadi – ma‘no torayadi, qo‘shimcha semalar shakllanadi – ma‘no

kengayadi. Leksemaning lug‘aviy, pragmatik ma‘nolari, qo‘llanish doirasi, uslubiy bo‘yoqdorligi, tushunchani ifodalash imkoniyatlari ham semantikaga asoslanadi. Semantika (yun. “bildiruvchi”, “ifoda etuvchi” ma‘nosidagi so‘zdan shakllangan) termini ikki xil tushunchani ifodalash uchun qo‘llanadi: “1) til yoki uning til birligi (so‘z, so‘zning grammatik shakli, frazeologizm, so‘z birikmasi, gap) orqali ifodalanadigan butun mazmun, ma‘no, axborot; 2) turli til birliklarining ma‘noviy tomonini o‘rganuvchi tilshunoslik bo‘limi, semasiologiya. Ayrim lug‘aviy unsurlar tushunchalarni bildiradi, bu tushunchalarni esa faqat to‘liq gaplar va ularning qo‘shilmalari ifodalashi mumkin. Binobarin, semantikaning o‘rganish obyekti ham, asosan, to‘liq, mustaqil ma‘noli so‘zlar va gaplarning ma‘nolar tizimidir, semantika til birliklarining mazmun, ma‘no tomoni. Aksariyat o‘rinlarda semasiologiyaga teng mazmunni ifoda etadi” (Hojiyev, 2002: 87).

Keyingi yillarda semantika, semiotikaga bog‘liq ravishda talqin qilinmoqda. Semiotika (yun. semiotike > semion) “belgi” so‘zidan shakllangan termin bo‘lib, turli-tuman belgilar, ramzlar tizimining umumiy xususiyatlarini o‘rganuvchi fan hisoblanadi (Hojiyev, 2002: 87).

Asosiy qism

Bugungi kunda semantika faqat leksemalar doirasida emas, barcha til birliklariga nisbatan qo‘llanmoqda. Semantik mazmunni leksema semantikasi, lug‘aviy birliklar semantikasi, barqaror birliklar semantikasi va gap semantikasi tarzida guruhlash mumkin.

Leksemalar til birligi, signifikativ birlik sifatida ham ifoda, ham mazmun jihatiga ega bo‘ladi. Ifoda jihati nomema, mazmun jihati sememani tashkil etadi. Leksema semantikasi uning mazmun jihati, semema bilan bog‘liq. Semema leksema anglatgan lug‘aviy ma‘noni ifoda etadi. O‘zbek semasiologiyasini milliy til semantikasi darajasiga ko‘targan olim M.Mirtojyev semasiologiyaga bag‘ishlangan tadqiqotlarida lug‘aviy ma‘no va tushuncha haqida gapirar ekan, tushunchaning umuminsoniy, lug‘aviy ma‘noning milliy xarakterga ega bo‘lishini ta’kidlaydi: “...tushuncha, buyum, voqelik, harakat, holat muhim va umummilliy belgilarning ongdagi in’ikosi bo‘lgani holda, leksik ma‘noda, asosan, shu tushuncha aks etadi. Leksik ma‘noning tushuncha bilan mutanosib kelishida uning milliy xarakterda bo‘lishi va tushuncha esa doimo baynalmilal ekanligidir” (Mirtojyev, 2010: 38). Demak, til muayyan millatning muloqot vositasi hisoblanar ekan, unda shu millat dunyoqarashi, qiziqishlari, qadriyatlari o‘z ifodasini topadi. Leksema semantikasidagi lisoniy-madaniy xususiyatlar ifodasi semema taraqqiyoti bilan belgilanadi.

Turkiy tillar semantikasi – umumiy taraqqiyot xususiyatlariga ega. Leksemalar tarkibidagi semantik o‘zgarishlar ma‘no torayishi, semantik kengayish bilan izohlanadi. Turkiy so‘zlar muayyan narsa-hodisa, voqelikni shunchaki ifodalab qolmasdan, shu voqelikka munosabat, yondashuv haqida ham axborot beradi. O‘zbek tilining keng imkoniyatlari ajdodlarimiz tomonidan ko‘p bora e’tirof etilgan. Mahmud Koshg‘ariy mazkur tilni “arab tili bilan ikki uloqchi ot singari teng poyga qilib, o‘zib borayotgan til” sifatida ulug‘lagan. Turkiy so‘zlarni to‘plab, katta hajmdagi lug‘aviy boylikni taqdim etgan: 7500dan ortiq turkiy so‘z va ibora, barqaror birikmalarning ma‘nosini izohlagan. Yusuf Xos Hojib “*Ölügdin tirigkä qumaru söz ol* (O‘likdan tirikka meros bu so‘z) deb, tilning inson hayotidagi muhim o‘rniga yuqori baho bergan.

Alisher Navoiy turkiy tilning keng imkoniyatlarini “Muhokamat ul-lug‘atayn” asarida nazariy jihatdan asoslab berdi. Adabiyotlarda semantikaning fan sifatida XIX asrning ikkinchi yarmidan rivojlana boshlaganligi va hozirgacha bir-biridan sifat jihatdan farqlanuvchi bir necha bosqichni qamrab olishi qayd etilgan. Shuni alohida ta’kidlash lozimki, XV asrdayoq semantikaning nazariy asoslari Alisher Navoiy tomonidan o‘rtaga tashlangan. “Muhokamat ul-lug‘atayn” asarida *so‘z* va *ko‘ngil* munosabati haqida quyidagi tasvirlar qayd etilgan: “*So‘z durredurkim, aning daryosi ko‘nguldur va ko‘ngul mahzaredurkim, jamiyi maoniyi juzv va kuldur*

(Navoiy, 2013: 17). Ya’ni “... so‘z bir dur bo‘lib, uning daryosi ko‘ngildir. Ko‘ngil shunday bir joy bo‘lib, so‘zning barcha – katta-kichik ma’nolari unda jam bo‘ladi”. Alisher Navoiy ta’kidlagan “katta-kichik ma’nolar” leksema sememasi hamda semantik tarkibidagi semalardir.

Alisher Navoiy talqiniga ko‘ra, *ko‘ngil* so‘zning barcha – umumiy va xususiy ma’nolari jam bo‘ladigan zohiriyatdir. *Ko‘ngil* so‘zning turli (*juzv va kull*) ma’nolari zohir bo‘ladigan makon sifatida tasvirlangan, ya’ni nutq mexanizmi, imkoniyatlari, nutqning shakllanish o‘rni, idrok, ong tushunchalarini ifoda etmoqda. Alisher Navoiy ko‘ngilni tafakkur, idrok, ong manzili sifatida tasvirlagan va bu mohiyat kognitiv tilshunoslikdagi konseptosferaga mos keladi. “Konseptosfera til vositalariga aloqador bo‘lmagan universal predmet kodlarining ongdagi bazasi sifatidagi noverbal mental tizimdir. Universal predmet kodi, tafakkurning milliy tildan alohida mavjud bo‘lgan va amal qiladigan neyrofiziologik mohiyatidir” (Derbisheva, 2017: 29).

So‘z ko‘ngilda voqe bo‘lgan fikrdir. Demak, *ko‘ngil* – fikr maydoni, makoni tarzida namoyon bo‘lmoqda. *Xayolning ko‘ngilga kirishi* voqea-hodisa, jarayon haqidagi fikr-mulohazaning qabul qilinishi, idrok etilishini bildiradi.

Xayoli ko‘ngluma kirgach, tirildim, anglamadim

Muniki, jonim ekandur xayoli hamrohi (Alisher Navoiy, 2016: 192).

Buyuk mutafakkir ijodida *ko‘ngil* timsolining turli ko‘rinishlarda jonlantirilishi teran tafakkur mahsuli sifatida namoyon bo‘ladi. Ko‘ngil timsoli chizgilari Alisher Navoiy tafakkurining qudratini, til va tafakkur mohiyatini anglash va ifoda etish mahoratini, voqelikni teran idrok etish va tasvirlash kompetensiyasini aks ettiruvchi dalildir.

Xalqimizda biror hodisa oldindan sezilgan holatda “ko‘ngilga kelmoq” iborasi ishlatiladi. Bu o‘rinda sezish ma’nosidan tashqari aqliy bilish, idrok etish, intuitiv qobiliyat ham o‘z ifodasini topgan. *Ko‘ngil* aqliy bilish, sezgini idrok etish, intuitsiya manzili sifatida reallashgan.

Alisher Navoiy ijodida *ko‘ngil* timsolida tilda mujassamlangan xalq dunyoqarashi, idrokining ijodkor badiiy tafakkuriga yo‘g‘rilgan manzarasi o‘z ifodasini topgan. Shoir baytlarida *ko‘ngil* hissiyotlar, qarashlar, fazilatlar jamini ifoda etuvchi mavhum tushunchani, shuningdek, aql, idrok, tafakkur manbasini ifodalab kelgan. Mahbuba timsoli ilohiy tushuncha, diniy e’tiqod, teran tafakkur bilan aloqadorligi inobatga olinsa, *ko‘ngil* timsolining konseptosfera sifatidagi mohiyati, hududi, idrok ko‘lami yanada yorqin namoyon bo‘ladi.

Alisher Navoiy “Muhokamat-ul lug‘atayn”da “tez fahmlilik”, “baland idrok”, “samimiylik”, “poklik” belgilarini turkiy xalqlarga xos stereotip sifatida qayd etgan: “*Andoq ma’lum bo‘lurki, turk ...tez fahmroq va baland idrokroq va xilqati sofroq va pokroq maxluq bo‘lubtur va sart turkdin taaqul va ilmda daqiqroq va kamol va fazl fikratida amiyroq zuhur qilibdur*”.

Turkiy xalqlarning *tez fahmroq va baland idrokroq* belgilari, ya’ni tafakkur darajasi, tez idrok etish qobiliyati leksemalarda ham o‘z ifodasini topgan. Turkiy leksemalar tushuncha ifodalash bilan bir qatorda muhim axborot beradiki, ular orqali real vaziyatlar haqida xulosa qilish mumkin bo‘ladi. Quyida ayrim leksemalar tahlili borasida to‘xtalamiz.

Qadimgi turkiy tilda qo‘llangan *bušaqliq* (*bušaqlıq*), öwkä so‘zlari “qahr, g‘azab” ma’nosini anglatadi: *Bušaqliq bilä erkä öwkä yawuz, bu ekki bilä tutçī emgār et öz* – Qahr bilan g‘azab kishi uchun yovuz dushmandir, bu ikkalasi bilan jon doim aziyat chekadi (Xolmuradova M., 2020: 108); *bušaqliq, öwkä* – “qahr, g‘azab” so‘zlari shaxsdagi salbiy xususiyatni ifodalaydi. Mahmud Koshg‘ariyda *öpkä* so‘zi “g‘azab” ma’nosida izohlangan. “Uning shunday aytilishiga sabab g‘azabning o‘pkada paydo bo‘lishidir” (Koshg‘ariy, 1960: 148). Bu so‘zning shu ma’noda qo‘llanishi tushunchaning paydo bo‘lish o‘rniga asoslangan. *O‘pka* I anat. Odam va quruqlikda

yashovchi umurtqali hayvonlarning ko‘krak qafasi ichida joylashgan bir juft, konus shaklidagi nafas olish a‘zosi. *O‘pka* so‘zi ko‘chma ma’nalarda “o‘zini bosolmaydigan, hovliqma shaxslarga nisbatan, odatda, ularning ismiga qo‘shib (tirkab) ishlatiladi” (O‘zbek tilining izohli lug‘ati, 2008, V: 158).

O‘pka birligi asosida bir necha frazemalar yuzaga kelgan bo‘lib, o‘ziga xos kognitiv ma’lumot va milliy-madaniy munosabatlarni, xalq bahosini aks ettiradi. *O‘pkasi shishmoq* barqaror birikmasi jahl chiqish holatini anglatasa, *o‘pkasini bosmoq* unga zid o‘laroq “hovliqish, jahl kabilardan o‘zini tiymoq” ma’nosida qo‘llanadi. *O‘pka* so‘zi va shu so‘z ishtirokidagi frazemalar tahlili orqali inson g‘azablanganda o‘pka faoliyatida o‘zgarish bo‘lishi, me’yoriy holat buzilishi haqida xulosa qilish mumkin. So‘z va lug‘aviy birliklar semantikasi nafaqat g‘azabning, balki boshqa tuyg‘ularning ham o‘pka bilan bog‘liqligini ko‘rsatadi.

O‘pka “gina”, “kek” ma’nosida ham qo‘llanadi. Demak, gina-kudurat ham o‘pkada paydo bo‘ladi. *O‘pka* II “O‘ziga nisbatan bo‘lgan nomaqbul ish, xatti-harakat va shu kabilardan ranjish holati, xafalik va uni bildiruvchi gap-so‘z; gina”; *o‘pka-gina* “o‘pkalash, kek saqlash; ginaxonlik” (O‘zbek tilining izohli lug‘ati, 2008, V: 158). Shu ma’nodagi *o‘pka* so‘zidan yasalgan *o‘pkalamoq fe’li* “o‘pka, gina ifodalovchi gap-so‘z aytmoq, o‘zini o‘pka-ginali holatda tutmoq” ma’nosini bildiradi. Bu holat *o‘pka qilmoq* qo‘shma fe’li orqali ham ifodalanadi.

O‘pka o‘zbek xalqi tafakkurida inson ruhiy holatini, uning g‘azablanishi, hovliqishini nazorat qilib turadigan a‘zo hamdir. *O‘pkasi yo‘q* frazemasida shu baho munosabati o‘z ifodasini topgan: *O‘pkasi yo‘q* – “o‘ta hovliqma, fikr-mulohaza bilan ish yuritmaydigan” (O‘zbek tilining izohli lug‘ati, 2008, V: 158).

O‘pkasi ko‘rinmoq – “biror narsa dardida nihoyat darajaga yetganlik, juda holdan toyganlikni bildiruvchi ibora” (O‘zbek tilining izohli lug‘ati, 2008, V: 158). O‘pka ko‘krak qafasi bilan o‘ralgan bo‘lib, ko‘rinish ehtimoli kam bo‘lgan a‘zo hisoblanadi. *O‘pkasi ko‘rinmoq* frazemasida ko‘rish mumkin bo‘lmagan a‘zoning “ko‘rinishi”ni ifodalash orqali ta’sirchanlik oshirilgan. Darajani turkiy tillar uslubiga xos tasavvur qilib bo‘lmaydigan holat bilan ifodalash usulidan foydalanilgan. *O‘pkasi (og‘ziga) tiqilmoq* frazemasida insonning jismoniy holati bilan bog‘liq jarayonni, tez yurish, yugurish, qo‘rquv bilan harakat qilish davomidagi zo‘riqishni ifodalaydi. *O‘pkasi to‘lmoq* frazemasida shaxsning ruhiy, o‘ksiganlik holatini ifodalab keladi (O‘zbek tilining izohli lug‘ati, 2008, V: 158). *O‘pkasini tutolmaslik* ruhiy holatning yuqori darajasini ifodalaydi, ya’ni o‘pka “to‘lib, tosha boshlaydi”, “yig‘ini tiya olmaslik” yuzaga keladi. Bu iboraning ma’nosi ko‘z yoshning yuzaga kelishida ham o‘pka ishtirok etishini asoslaydi.

Shoshgan, hovliqib harakat qilgan shaxsga nisbatan *o‘pkasini qo‘ltiqilmoq* frazemasida ishlatiladi. Ushbu barqaror birikma ham o‘pka bezovtaligining yuqori darajasini aks ettirgan.

Bayir “jigar” so‘zi “yaqin” tushunchasini ifodalaydi. Bu so‘z “yurakka yaqin” a‘zoni bildiradi. Qarindoshlarga, aka-uka, opa-singillarga nisbatan *jigar* so‘zining qo‘llanishi “yaqin” semasiga asoslangan. A.Kasiyeva “Qutadg‘u bilig”dagi metaforalarning leksik-semantik xususiyatlarini o‘rganish mobaynida metaforani yuzaga keltiruvchi ayrim so‘zlar etimologiyasiga ham to‘xtalgan (Kasiyeva, 2005). Jumladan, olim asarda qo‘llangan *bayirsaq* va *tapuychi* so‘zlariga shunday izoh bergan: “Metafora bag‘irsaq tapuychi –“yurakdan xizmat qiluvchi – yurakdir”, bayir [печень] – “jigar”; rus tilida: “ko‘krakda yurakka yaqinroq”; ingliz tilida: “[uni] ko‘ksingga yaqin tut” (keep [him/it] close to your chest) (Kasiyeva, 2006: 142). A.Kasiyeva mulohazalarida *bayir* “jigar” leksemasining “yaqinlik” semasi anglashiladi, ya’ni *bayir* – “jigar” ko‘krak qafasida yurakka eng yaqin a‘zo sifatida tilga olingan (Xolmuradova, 2020: 12). Olima

talqinlaridan insonning bu yorug‘ olamdagi eng yaqinlari – og‘a-ini, opa-singillarining “jigar”ga nisbatlanish sabablari ayon bo‘ladi.

“Qutadg‘u bilig”da insonning obro‘si *yüz suvi* – “yuz suvi” qo‘shma so‘zi orqali ifodalangan: *Otunqa qatilma ey asli arıy, yüzünün suwin eltgä sendin arıy* – Tubanga aralashma, ey asli toza, sendan yuzingning suvini pok-pokiza olib ketadi, ya‘ni tuban sening obro‘yingni to‘kadi. Asarda *yüzi süvlan* frazemasi “obro‘ qozonmoq” ma‘nosini ifodalagan. Qipchoq shevalarida “betining suvini besh to‘kmoq” degan ibora qo‘llanadi. Bu frazemada *bet suvi* deganda “obro‘, e‘tibor” nazarda tutilgan. Tibbiyotda inson yuzining namlanib turishi, yosh, sog‘lom insonlarda yuz suvli bo‘lishi haqidagi ma‘lumotlar qayd etiladi. *Yuz suvining* kamayishi va yuzning qurishi qarilik belgisi sifatida ajin tushishiga olib keladi. Frazemada ana shu tabiiy holatning ko‘chma ma‘nosidan foydalanilgan va *yuz suvi* birligiga “ko‘zga ko‘rinarlilik”, “qiymat” semalari yuklangan. Hozirgi o‘zbek tilida shaxsning nufuzi, martabasini anglatib keluvchi *yüz suvi* o‘rnida qo‘llanayotgan *obro‘* leksemasi ham forscha-tojikcha *ob* (suv) va *ro‘* (yuz) asoslaridan tashkil topgan.

Uzum, yurak, bilak so‘zlari bugungi kunda aksariyat manbalarda tub so‘z sifatida qaraladi. Aslida bu leksemalar yasama bo‘lib, *uzum* – “faqat uzib olinishi mumkin” bo‘lgan mevani, *yurak* – “yurish (urish, harakat) uning asosiy xususiyati” bo‘lgan tana a‘zosini, *bilak* esa – “obyekt haqida bilim hosil qilish xususiyati”ga ega bo‘lgan tana a‘zosini ifodalaydi. Abu Nasr Farobiyning “qo‘l bilimi” haqidagi qarashlari bugungi kunda *bilak* so‘zining aynan *bilmoq* fe‘liga bog‘lanishini, shuningdek, sezgi va tafakkur aloqadorligini asoslashga xizmat qiladi. Negaki bugun ham qo‘l orqali anglangan bilim boshqa sezgi a‘zolari orqali idrok etilmaydi.

Tomorqa so‘zi ekin ekish joyining uy orqasida bo‘lishi haqidagi madaniy ma‘lumotni o‘zida saqlagan: *tomorqa* – qishloq mehnatkashlarining ixtiyoridagi, odatda, ularning qo‘rg‘oni, hovli-joyi yonida joylashgan yer bo‘lagi (O‘zbek tilining izohli lug‘ati, 2008, IV: 143). So‘z semantikasidan bu yerning aslida yashash manzilining “orqa”sida joylashganini anglash mumkin. Bu so‘z, dastavval, “qishloq ahlining uylari ortidagi yer” tushunchasini bildirib, bu hududning o‘zlashtirilishi natijasida keyinchalik “ekin ekilgan joy” semasi shakllangan. *Tomorqa tom* so‘zining “uy” ma‘nosida ishlatilganidan dalolat beruvchi leksik birlik hamdir. Turkiy tillar tarixida *tom* so‘zi “uy” ma‘nosini anglatgan, hozirgi bir qator turkiy tillarda, xususan, turkman tilida aynan shu ma‘noda qo‘llanadi, bu ma‘no ayrim o‘zbek shevalarida ham saqlanib qolgan. O‘zbek adabiy tilida bu leksema semantik jihatdan torayib, sinekdoxa asosida denotatning ma‘lum qismini ifodalovchi so‘z holiga kelib qolgan.

Qishloq, yaylov so‘zlari turkiy xalqlarning yashash tarzi, mashg‘uloti haqida ma‘lumot beradi. *Qishloq* qishda yashaydigan joy ma‘nosini bildirsa, *yaylov* “yozda istiqomat qilinadigan makon” tushunchasini anglatadi. Bu so‘zlar semantikasining shakllanishi xalqning hayot kechirish tarzi, jumladan, chorvachilik bilan ma‘lum ma‘noda bog‘liqdir. *Yaylov* ayrim turkiy tillarda keng ma‘noda qo‘llanadi, umuman, “har qanday uy” tushunchasini ifodalaydi. Masalan, yoqut tilida *chayla* shaklida “uy” ma‘nosida ishlatiladi.

Turkiy tillarning, xususan, o‘zbek tilining tafakkurni rivojlantirish vositasi va yuksak darajadagi aql-idrok mahsuli ekanligi ko‘p ma‘noli so‘zlarda, ko‘chma ma‘noning, darajaning ifodalanishida, omonim, sinonim birliklarda namoyon bo‘ladi. Tuyuq, askiya janrlari, musoviyattarafayn, iyhom, tajnis, ta‘rix, masnu‘ san‘atlari, abjad hisobi xalqimizning aql-idroki mahsulidir. Maqollar va iboralar xalqimiz tafakkurining betakror namunalari sifatida boshqa millat vakillarini ham hayratga solib kelmoqda.

Xulosa

Har bir xalq narsa-hodisa, voqelikka o‘zicha yondashadi. So‘z semantikasida denotat haqidagi tushunchani ifodalashdan tashqari lisoniy-madaniy munosabatlar borasidagi axborot ham o‘z ifodasini topadi. Til birliklarining yuzaga kelishi, semantik taraqqiyotida xalqning madaniy munosabatlari, qadriyatleri, o‘ziga xos yondashuvi muhim o‘rin tutadi.

Til birliklari sinxronik nuqtayi nazardan muayyan makon va zamon haqida tushuncha, mazmun ifodalovchi kommunikativ birlik bo‘lib qolmay, madaniy munosabatlar, milliy dunyoqarash, qadriyatlar haqida diaxron tarzda ma‘lumot beruvchi harakatdagi muhim akkumulyativ vosita hamdir. Olimlar ta‘kidlaganlaridek, til tarixni eng to‘g‘ri va haqqoniy aks ettiruvchi muhim manba sifatida ham xizmat qiladi.

Iqtiboslar/ References/ Kaynaklar/ Сноски:

1. Alisher Navoiy. *To‘la asarlar to‘plami*. 10 jildlik.10-jild. Muhokamat ul-lug‘atayn. –Toshkent: G‘afur G‘ulom, 2013. – 54 b.
2. Алишер Навоий. *Хазойин ул-маоний*. – Тошкент: Янги аср авлоди, 2016. – 575 б.
3. Dadaboyev H., Xolmanova Z. *Turkiy tillarning qiyosiy-tarixiy grammatikasi*. –Toshkent, 2015. – 224 b.
4. Дербишева З.К. *Язык и этнос*. – Москва: Флинта, Наука, 2017. – 256 с.
5. Касиева А. *Лексико-семантический анализ метафор “Кутадгу билиг”*. –Бишкек, 2005. – 23 с.
- 6.Касиева А. *Антропоморфная метафора в поэме “Кутадгу билиг” и особенности перевода ее на английский язык // Sosial Bilimlar Dergisi Sayı:15, 2006.*
7. Махмуд Кошғарий. *Девону луготит турк*. –Тошкент, 1960. – 496 б.
8. Миртожиев М. *Ўзбек тили семасиологияси*. – Тошкент: Mumtoz so‘z, 2010. –288 б.
9. Xolmuradova M. *“Qutadg‘u bilig” leksikasi. Monografiya*. –Toshkent: Bookmany Print 2020. – 156 b.
10. *Ўзбек тилининг изоҳли лугати*. II. – Тошкент: Ўзбекистон Миллий энциклопедияси Давлат илмий нашриёти, 2006. – 672 б.
11. *Ўзбек тилининг изоҳли лугати*. IV. – Тошкент: Ўзбекистон Миллий энциклопедияси Давлат илмий нашриёти, 2008. – 606 б.
12. *Ўзбек тилининг изоҳли лугати*. V. – Тошкент: Ўзбекистон Миллий энциклопедияси Давлат илмий нашриёти, 2008. – 591 б.
13. Ҳожиёв А. *Тилишунослик терминларининг изоҳли лугати*. – Тошкент, 2002. –164 б.

**BULLETIN OF THE
INTERNATIONAL JOURNAL
“TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal “Turkological Research” at Samarkand State University named after Sharof Rashidov passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

The scientific journal is based on the decision of the Higher Attestation Commission of the Ministry of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan dated May 8, 2024 and numbered 354/5; It is included in the list of scientific publications that are recommended for candidates to receive the Doctor of Philosophy (PhD) and Doctor of Science (DSc) academic degrees in the fields of history and philology to publish their scientific results due to their theses.

**THE JOURNAL PUBLISHES ARTICLES
IN THE FOLLOWING AREAS:**

- ✓ History of socio-cultural relations of the Turkic peoples;
- ✓ Research of the Turkic World;
- ✓ Dialectology of Turkic languages;
- ✓ Geopolitics of the Turkic World;
- ✓ Folklore Studies;
- ✓ Comparative Linguistics and Literary Studies;
- ✓ Literary Relations and Translation Studies.

CONTACT ADDRESS:

Mailing Address:

140104, University boulevard, 15,
Samarkand, Uzbekistan,
Research Institute of Turkology under
Samarkand State University named after
Sharof Rashidov

Phone:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

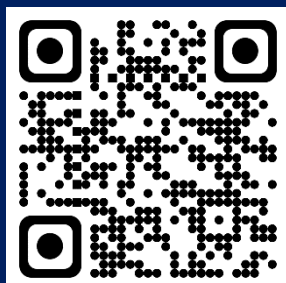
@turkologiya2025

Email:

turkologiya.samdu@gmail.com

Website:

<https://turkologiya.samdu.uz>

REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

- The article is presented on 8-10 pages;
- Article structure:
  1. The text of the article should be prepared in Times News Roman font, size 14, left: 3 cm, right: 1.5 cm, top and bottom: 2 cm; in A4 format in 1.15 intervals.
  2. The title of the article, surname, name and patronymic of the author (authors) are indicated in full and written in capital letters.
  3. Position, academic title, place of work (study), region, republic, telephone number, email address and ORCID number of the author (authors) are indicated in full.
  4. The abstract should consist of a brief content and importance of the article, results.
  5. At the beginning of each article, there should be an annotation in 2 other languages (optionally selected from Uzbek, English, Russian and Turkish) in addition to the language in which the article is written.
  6. The abstract should be no more than 120-150 words.
  7. At the bottom of the abstract, 7-10 key words should be given that illuminate the content of the article.
  8. The article should be prepared in the following form:
    - a) Introduction;
    - b) Main part;
    - c) Results and Discussions;
    - d) Conclusions;
    - e) List of literature (References) – in alphabetical order;
    - f) Citations are given in brackets in the form of the author's surname - date of publication - page (Muminov, 2020: 25);
    - g) Figures, drawings, tables, diagrams are designated in Arabic numerals as “Figure”. Signs or pointers are placed under the figure, in the next line, in the middle and highlighted in bold.
- The topic of the scientific article submitted by the author (or co-authors) must correspond to the journal's columns.
- Articles can be submitted in Uzbek, English, Russian, and all other Turkic languages
- The author(s) are responsible for the scientific validity, reliability and plagiarism of the information and evidence presented in the article;
- Articles will be considered. The journal publishes only articles recommended by experts;
- Articles not requested will not be published and will not be returned to the authors;
- Only 1 article of the author is published in 1 issue of the journal.

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO JURNALINING AXBOROT XATI

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma'rifiy, ilm-fanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqanda o'tkazilgan sammitida ko'zda tutilgan o'zaro aloqalarni jadallashtirish bo'yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “Turkologik tadqiqotlar” xalqaro jurnali ta'sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e'lon qilishga mo'ljallangan. Jurnalda muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e'tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz kabi ruknlar mavjud. O'zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

Ilmiy jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAKning 2024-yil 8-maydagi 354/5-sonli rayosat qarori asosida tarix, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

JURNAL QUIYIDAGI YO'NALISHLARDAGI MAQOLALARNI NASHR QILADI:

- ✓ Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi
- ✓ Turk dunyosi tadqiqotlari
- ✓ Turkiy tillar dialektologiya
- ✓ Folklorshunoslik
- ✓ Qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoslik
- ✓ Adabiy aloqalar va tarjimashunoslik.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:

Pochta manzili:

140104, Universitet xiyoboni, 15-uy,
Samarqand, O‘zbekiston,
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti huzuridagi
Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti

Telefon:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Elektron pochta:

turkologiya.samdu@gmail.com

Veb-sayt:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAQOLALARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR:

- Maqola 8-10 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- Maqolaning tarkibiy tuzilishi:
- 1. Maqola matni Times News Roman shriftida, 14 kattalikda, chap: 3 sm, o‘ng: 1,5 sm, yuqori va quyi: 2 sm; 1,5 intervalda, A4 shaklida tayyorlanishi lozim.
- 2. Maqola sarlavhasi, muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otasmi to‘liq holatda katta harflar bilan yozilishi kerak.
- 3. Muallif(lar)ning lavozimi, ilmiy unvoni, ish (o‘qish) joylari, viloyat, Respublika, telefon raqami, elektron pochta manzili va ORCID raqqami to‘liq keltirilishi kerak.
- 4. Annotatsiya, maqolaning qisqacha mazmun va ahamiyati, natijalardan iborat bo‘lishi lozim.
- 5. Har bir maqola boshida maqola yozilgan tildan tashqari yana 2 tilda (o‘zbek, ingliz, rus va turk tillaridan ixtiyoriy ravishda tanlanadi) annotatsiya bo‘lishi lozim.
- 6. Annotatsiya 120-150 so‘zdan ko‘p bo‘lmagan shaklda bo‘lishi kerak.
- 7. Annotatsiyaning pastki qismida maqola mazmunini yorituvchi 7-10 ta tayanch so‘zlar keltirilishi kerak.
- 8. Maqola quyidagi shaklda tayyorlanishi kerak:
  - a) Kirish (Introduction);
  - b) Asosiy qism (Main part);
  - c) Natijalar va muhokama (Results and Discussions);
  - d) Xulosalar (Conclusions);
  - e) Adabiyotlar (References) – alifbo tartibida keltiriladi;
  - f) Havola(snoskalar)lar qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi (Mo‘minov, 2020: 25) shaklida keltiriladi;
  - g) Rasm, chizma, jadval, diagrammalar «Rasm» deb arab raqamlari bilan qayd etiladi. Belgi yoki ishoralar – rasm ostida, keyingi qatorda, o‘rtada joylashtiriladi va qoraytirilgan shrift bilan belgilanadi.
- Muallif (yoki hammualliflar) tomonidan taqdim etilayotgan ilmiy maqola mavzusi jurnal ruknlariga mos kelishi shart.
- Maqolalar o‘zbek, ingliz, rus va barcha turkiy tillarda taqdim etilishi mumkin.
- Maqolada keltirilgan ma’lumot va dalillarning ilmiy asoslanganligi, ishonchli va ko‘chirmachilik holatlari uchun muallif(lar) mas’uldir;
- Maqolalar ekspertiza qilinadi. Ekspertlar tomonidan tavsiya etilgan maqolalargina jurnalda chop etiladi;
- Tavsiya etilmagan maqolalar chop etilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi;
- Jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.

**БЮЛЛЕТЕНЬ
МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА
“ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”**

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организации Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. Есть такие рубрики, как молодой исследователь, память и наши юбилеи. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

Научный журнал на основании решения Высшей аттестационной комиссии (ВАК) Министерства высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан от 8 мая 2024 года под номером 354/5; Он включен в перечень научных изданий, рекомендуемых кандидатам на получение ученых степеней доктора философии (PhD) и доктора наук (DSc) в области истории и филологии для публикации своих научных результатов по своим диссертациям.

**В ЖУРНАЛЕ ПУБЛИКУЮТСЯ
СТАТЬИ ПО СЛЕДУЮЩИМ
НАПРАВЛЕНИЯМ:**

- ✓ История социально-культурных отношений тюркских народов;
- ✓ Исследования тюркского мира;
- ✓ Диалектология тюркских языков;
- ✓ Геополитика тюркского мира;
- ✓ Изучение фольклора;
- ✓ Сравнительное языкознание и литературоведение;
- ✓ Литературные отношения и переводоведение.

КОНТАКТНЫЙ АДРЕС:

Почтовый адрес:

140104, Университетский бульвар,
15, город Самарканд, Узбекистан,
Научно-исследовательский
институт Тюркологии при
Самаркандском Государственном
Университете имени Шарофа
Рашидова

Телефон:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

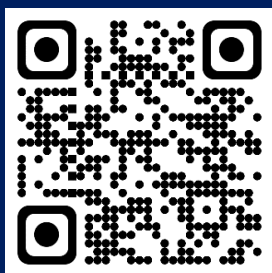
@turkologiya2025

Электронная почта:

turkologiya.samdu@gmail.com

Веб-сайт:

<https://turkologiya.samdu.uz>

ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ:

- К публикации принимаются статьи объемом 8-10 страниц;
- Структура статьи:
  1. Текст статьи должен быть выполнен шрифтом Times News Roman, размером 14 пунктов, слева: 3 см, справа: 1,5 см, сверху и внизу: 2 см; с межстрочным интервалом 1,15, формат листа А4.
  2. Название статьи, фамилия, имя и отчество автора(ов) должны быть написаны заглавными буквами в полном регистре.
  3. Должность, ученое звание, места работы(учебы), регион, Республика, номер телефона, адрес электронной почты и ORCID-номер автора(ов) должны быть указаны полностью.
  4. Аннотация должна состоять из краткого содержания и важности статьи, результатов.
  5. В начале каждой статьи, помимо языка, на котором написана статья, должна быть аннотация на 2-х других языках (на выбор – узбекский, английский, русский и турецкий).
  6. Аннотация должна содержать не более 120-150 слов.
  7. Внизу аннотации должно быть 7-10 ключевых слов, освещающих содержание статьи.
  8. Статья должна быть подготовлена в виде:
    - a) Вступление (Introduction);
    - b) Основная часть (Main part);
    - c) Результаты и обсуждение (Results and Discussions);
    - d) Выводы (Conclusions);
    - e) Литература (References) – в алфавитном порядке
    - f) Ссылка(сноски) приводится в скобках в виде фамилии автора – дата публикации – страница (Муминов, 2020: 25);
    - g) Рисунки, чертежи, таблицы, схемы нумеруются арабскими цифрами и обозначаются как «Рисунок». Знаки или указатели размещают под рисунком, в следующей строке, посередине и выделяют жирным шрифтом.
- Тема научной статьи, представленной автором (или соавторами), должна соответствовать рубрикам журнала.
- Статьи могут быть представлены на узбекском, английском, русском и всех других тюркских языках.
- Автор(ы) несут ответственность за научную обоснованность, достоверность и плагиат информации и доказательств, представленных в статье;
- Статьи рецензируются. В журнале публикуются только статьи, рекомендованные экспертами;
- Нерекондованные статьи не публикуются и не возвращаются авторам;

“TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİNİN BÜLTENİ

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Şeraf Reşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi, Uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

Bilimsel dergi, Özbekistan Cumhuriyeti Yükseköğretim, Bilim ve İnovasyon Bakanlığı'na bağlı Yüksek Kabul Komisyonu'nun 8 Mayıs 2024 tarihli ve 354/5 sayılı kararına esasen; tarih, filoloji alanlarında Felsefe Doktoru (Doktora) ve Bilim Doktoru (DSc) akademik derecesini almaya aday kişilerin tezleri dolayısıyla bilimsel sonuçlarını yayınlaması tavsiye edilen ilmî yayınlar listesine dâhil edilmiştir.

DERGİ AŞAĞIDAKİ ALANLARDA MAKALELER YAYINLAMAKTADIR:

- ✓ Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi;
- ✓ Türk Dünyası araştırmaları;
- ✓ Türk Lehçeleri diyalektolojisi;
- ✓ Türk Dünyasının jeopolitiği;
- ✓ Folklor çalışmaları;
- ✓ Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları;
- ✓ Edebi ilişkiler ve çeviri çalışmaları.

İLETİŞİM ADRESİ:

Posta adresi:

140104, Üniversite Bulvarı, 15,
Semerkant şehri, Özbekistan, Şeraf
Reşidov adına Semerkant Devlet
Üniversitesine bağlı Türkoloji
Araştırmaları Enstitüsü

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

E-posta:

turkologiya.samdu@gmail.com

İnternet sitesi:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAKALE YAZIM KURALLARI:

- Makale 8-10 sayfada sunulur;
- Makale'nin yapısı:
  1. Makale metni Times New Roman yazı tipinde, 14 punto büyüklükte, sol kenarından 3 cm'lik, sağ kenarından 1,5 cm'lik, üst ve alt kenarından 2 cm'lik boşluk bırakılarak, tek sütun olarak, 1,15 satır aralığında, A4 boyutunda hazırlanmalıdır.
  2. Makalenin başlığı, yazar(lar)ın soyadı, adı ve baba adı tam olarak büyük harflerle yazılmalıdır.
  3. Yazar(lar)ın pozisyonu, akademik ünvanı, çalıştığı (öğrendiği) yer, bölgesi, cumhuriyeti, telefon numarası, e-posta adresi ve ORCID numarası eksiksiz olarak verilmeli.
  4. Özet, makalenin amacını, önemli bulgularını ve sonuçlarını içermelidir.
  5. Her makalenin başında, makalenin yazıldığı dilin yanı sıra 2 dilde de (isteğe bağlı olarak Özbekçe, İngilizce, Rusça ve Türkçe arasından seçilecek) açıklama bulunmalıdır.
  6. Özet, 120-150 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
  7. Özeti alt kısmında makalenin içeriğini tanımlayacak en az 7, en fazla 10 anahtar kelimeye yer verilmelidir.
  8. Makale, aşağıdaki formatda hazırlanmalıdır:
    - a) Giriş (Introduction);
    - b) Ana bölüm (Main part);
    - c) Sonuçlar ve tartışma (Results and Discussions);
    - d) Sonuçlar (Conclusions);
    - e) Kaynakça (References) alfabetik olarak sıralanmalıdır;
    - f) Bağlantılar (dipnotlar) yazarın soyadı - yayın tarihi - sayfa şeklinde parantez içinde verilecektir (Muminov, 2020: 25);
    - g) Resim, çizim, tablo, diyagramlar “Resim” olarak Arap rakamları ile kaydedilir. İşaretler resmin altına, bir sonraki satıra, ortaya yerleştirilir ve koyu yazılır.
- Yazarın (veya ortak yazarların) sunduğu bilimsel makalenin konusu dergi sütunlarıyla örtüşmelidir.
- Makaleler Özbekçe, İngilizce, Rusça ve tüm Türk dillerinde gönderilebilir.
- Makalede sunulan bilgi ve kanıtların bilimsel dayanağı, güvenilirliği ve intihalinden yazar(lar) sorumludur.
- Makaleler hakemli olacaktır. Dergide sadece uzmanlar tarafından tavsiye edilen makaleler yayımlanır.
- Talep edilmeyen yazılar yayınlanmayacak ve yazarlarına iade edilmeyecektir.
- Derginin 1 sayısında yazarın sadece 1 makalesi yer alacaktır.

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL
RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL
DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Muharrir:

Musahhih va texnik muharrir:

Norxo‘ja Choriyev

Rahmatulloh Shokirov

2026-yil 24-martda tahririy-nashriyot bo‘limiga qabul qilindi.

2026-yil 27-martda original-maketdan bosishga ruxsat etildi.

Qog‘oz bichimi 60x84.1/16. «Times New Roman» garniturasini.

Offset qog‘ozi. Shartli bosma tabog‘i –15,4.

Adadi 15 nusxa. Buyurtma №806

SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi bosmaxonasida chop etildi.

140104, Samarqand sh., Universitet xiyoboni, 15.

ISSN 2992-9229

9

772992

922004